

צילום: מרקו ניימן, לעי"מ

התחרות על הקדושה

מקום קדוש, פולחן ועלייה לרגל בירושלים ובסביבותיה

כנס ימי ירושלים השישי | ע"ש אשר ושושנה הלוי, בוני ירושלים בחומר וברוח

ימים רביעי-שישי | 6-8.7.2022 | ז'-ט' בתמוז תשפ"ב

נזיר אתיופי. צילום: ברוך גיאן

משלחת ליבריה בדרכה להר ציון, 1962. צילום: פריץ כהן לע"מ

נבי סמואל, 1967, אוסף ברכיהו, ארכיון יד יצחק בן צבי

הרוטונדה בכנסיית הקבר. צילום: מיכאל הלפרן

תחרות בין הדתות על הקדושה במרחב ובזמן ותחרות פנים-דתית בין קהילות וקבוצות שונות הן מרכיב מרכזי בהיסטוריה של ירושלים. המקומות הקדושים, אתרי הפולחן, בתי התפילה והמסורות שנקשרו בהם ואף קהילות המאמינים עצמן היו לעיתים קרובות למוקד של מאבקים ו"מלחמות קודש" למיניהן. למניעים הדתיים נקשרו בדרך כלל מניעים פוליטיים, חברתיים וכלכליים וירושלים הייתה לזירה מבעבעת של עימותים בלתי פוסקים ולאחת מערי הקודש המורכבות והמעניינות בעולם.

היותה של ירושלים מרכז השלטון הבריטי בתקופת המנדט והכרזתה כבירת מדינת ישראל מאוחר יותר, העלו שאלות חדשות באשר למקומות הקדושים ולהפיכתם למוקדי תיירות וסמלים לאומיים לצד יצירת מקומות "קדושים" חדשים במסגרת "דת אזרחית".

נושאים אלה והגישות השונות לחקר התופעות הקשורות בעלייה לרגל, במקומות הקדושים ובדרכי הפולחן בעולם הפגני, ביהדות, בנצרות ובאסלאם ובעולם המודרני יעמדו במרכז **כנס ימי ירושלים השישי** שייערך ביד יצחק בן צבי. הכנס יכלול שני ימי הרצאות וחצי יום סיור (ביום שישי, 8.7.2022, ט' בתמוז תשפ"ב).

אנו מזמינים את קהל החוקרות והחוקרים לשלוח הצעות להרצאות ולמושבים במכלול הנושאים המפורטים להלן. **נושאים ורעיונות נוספים יתקבלו בשמחה.**

- כיצד "נוצר" מקום קדוש? מבט היסטורי, ארכיאולוגי, גיאוגרפי וסוציולוגי-אנתרופולוגי.
- הגישות המחקריות השונות לחקר המקום הקדוש ודרכי הפולחן בו.
- כיצד ומדוע הפכה ירושלים למקום הפולחן המרכזי בתקופת הברזל? מה אנחנו יודעים על מקדשים אחרים ועל חלופות נוספות לבית המקדש בירושלים באותה העת?
- כיצד השפיעו טקסים ותפיסות כנעניות, הלניסטיות ורומיות על עיצוב המקדש, הר הבית וסביבותיו?
- מקומה של ה"תחרות על הקדושה" בגיאוגרפיה, בהיסטוריה ובעיצוב נוף העיר והפריפריה שלה.
- מאבק, חלוקה, שותפות והחלפת חזקה או בעלות במקומות הקדושים בתוך העיר ובסביבותיה (הר הבית/מתחם אלאקצא, כנסיית הקבר, הר ציון, הר הזיתים ועוד).
- נדידת מסורות ומקומות קדושים בעיר ובסביבותיה וזיהוי אתרי קודש 'מתחרים' (טבור העולם, מקום קבורת האדם הראשון, מקום סקילת סטפנוס ועוד).
- עלייתם ונפילתם של מקומות קדושים (מערת הרמב"ן, מערת ברוך בן-נריה ועוד).
- תחרות על "זמן קדוש" וטקסי פולחן במקומות הקדושים.
- השתקפות המאבקים והפולמוסים סביב המקומות הקדושים בטקסטים, במפות, בתיאורים ספרותיים ובייצוגים אומנותיים.
- מקומות קדושים בסביבות ירושלים ובדרכים המובילות אליה ושאלת זיקתם לעיר.
- בין שלוש ערים קדושות - על הזיקות והמתחים בין חברון, בית לחם וירושלים.
- הרס, הזנחה ותחייה של מקומות קדושים ובתי תפילה: בתי הכנסת ברובע היהודי, נבי עוכאשה (קמריה), בית הקברות המוסלמי בממילא ועוד.
- העלייה לרגל והשפעתה על כלכלת העיר (בתי אוכל, אכסניות, מסחר והתפתחות תעשיית מזכרות).
- "מקומות קדושים" של ה"דת האזרחית": הר הרצל, בית הקברות הצבאי, יד ושם, מוזיאון ישראל והיכל הספר - ויכוחים אידאולוגיים ופרשנויות מתחרות.
- מקומות קדושים ואתרי תיירות בירושלים החצויה (1948-1967).
- השימוש בדת ובקדושה במאבקים פוליטיים, לאומיים ובין-לאומיים.
- התפתחות מחקר המקומות הקדושים בירושלים ובסביבותיה.
- צליינות ותיירות כתופעות משלימות או מתחרות בירושלים.
- בתי קברות כמקומות קדושים וכזירה למאבקים דתיים ופוליטיים.

הכנס מיועד לחוקרות ולחוקרים מתחומי ההיסטוריה, מדע הדתות, הארכיאולוגיה, הגיאוגרפיה, תולדות האומנות, לימודי תרבות, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, תיירות ותחומי דעת נוספים, העוסקים בהיבטים שונים של נושאי הכנס.

הצעות להרצאות יכללו כותרת, תקציר באורך 300 מילים לכל היותר ופרטי הדובר/ת (שם, מוסד אקדמי ודוא"ל). הצעות למושבים יכללו שלוש הרצאות, כותרת של המושב המוצע, תקצירי הרצאות ופרטי ה"ז"ר, הדוברים/ות ומארגן/ת המושב (שם, מוסד אקדמי ודוא"ל).

הצעות יש להגיש עד יום ב', 28.3.22, כ"ה באדר ב' תשפ"ב, לכתובת הדוא"ל: machonei@ybz.org.il. תשובות תשלחנה עד 1.5.22.

חברי הוועדה המארגנת

פרופ' יורם בילו, פרופ' דורון בר, פרופ' מאיר בר-אשר, ד"ר יובל ברוך, ד"ר ליאור חן, פרופ' דניאלה טלמון-הלר, פרופ' אורה לימור, פרופ' איל רגב, פרופ' ריכב (בנו) רובין, ד"ר אמנון רמון.

לבירורים ולשאלות:
המכון לחקר ארץ ישראל ויישובה ביד יצחק בן צבי
שרי אלמוג 02-5398822
ד"ר אמנון רמון 02-5398828